

Medzinárodný filmový festival Etnofilm Čadca 2022 očami pozorovateľa

International Film Festival Etnofilm Čadca 2022
through the eyes of an observer

Filip Obertáš

Kontakt / Contact

Bc. Filip Obertáš, Katera etnológie a mimourópskyc štúdií, Filozofická fakulta, Univerzita sv. Cyrila a Metoda, Nám. J. Herdu 2, 917 01 Trnava, email: filip.obertas@gmail.com

Ako citovať / How to cite

Obertáš, F. (2022). Medzinárodný filmový festival Etnofilm Čadca 2022 očami pozorovateľa. *Etnologické rozpravy*, 29(2), 123-125.

Za nami je 22. ročník medzinárodného filmového festivalu *Etnofilm*, ktorý sa koná každý druhý rok v Čadci. Ako študent etnológie so špecializáciou na vizuálnu antropológiu som sa v role nezaujatého pozorovateľa v dňoch 8. až 11. novembra 2022 na tomto festivale zúčastnil pod záštitou a s podporou Národopisnej spoločnosti Slovenska. V tejto správe ponúkam zhrnutie mojich dojmov z podujatia i zo zhliadnutých filmov a kriticky poukážem na to, čo z môjho pohľadu považujem za pozitíva a čo za negatíva v rámci daného festivalu. Keďže sa zameriavam na domácu scénu vizuálnej antropológie, budem sa prevažne vyjadrovať k domácim filmom a ich tvorcom. Všetky filmy som nevidel, zameral som sa na tie, ku ktorým sa v rámci ich problematiky môžem vyjadriť, lebo sú mi tematicky blízke a mám o danej problematike určité vedomosti.

Pri vzniku *Etnofilm-u*, ktorý patrí medzi najstaršie filmové festivaly na Slovensku, stál významný slovenský etnograf a dokumentarista Martin Slivka, ktorý bol žiakom slávneho filmára a folkloristu Karola Plicku. Plicka už koncom 20. a začiatkom 30. rokov minulého storočia natočil významné etnografické diela a podieľal sa aj na tvorbe filmu *Jánošík* z roku 1935. Slivka bol jeho pokračovateľom a nie zanedbateľný úspech dosiahol napr. dokumentárnym filmom *Zďaleka ideme, novinu nesieme*, ktorý získal ocenenie Zlatá harfa na Medzinárodnom televíznom festivale folklórnych programov v Dubline v roku 1966 a prezentoval štedrovečerné pásmo hier ľudového divadla.

Čo sa týka zamerania práve ukončeného 22. ročníka *Etnofilm-u*, z môjho pohľadu bol ladený skôr sociologicky a antropologicky, než etnograficky. Dominovali v ňom témy, ako

napr. migrácia, čo je pochopiteľné, nakoľko ide o aktuálnu tému, ktorá podľa všetkého bude dominovať aj v budúcom ročníku tohto festivalu i v dokumentárnej tvorbe všeobecne. Ide o aktuálne procesy globalizovaného sveta. To, že sú v pohybe ľudia a svet, sa odráža aj v dokumentárnom filme, hoci ja skôr zastávam názor, že filmári-dokumentaristi by sa mali snažiť dôkladne poznávať predovšetkým vlastnú kultúru.

V tomto zmysle príjemným diváckym zážitkom bolo pre mňa dielo slovenského režisérského tandemu Ľubomír Viluda a Ivan Kršiak *Ovčiarskou cestou* (2020). Autori si dali záležať na detailoch a precízne poukázali na všetky aspekty ovčiarskej a salašníckej problematiky. Zakomponovali do filmu zvyky a tradície valachov, mágiu, rituály, spôsoby získavania a spracovania živočíšnych produktov i hudobný folklór a to všetko podčiarkli výpoveďami pamätníkov. Odbornou spolupracovníčkou filmu bola etnografka a múzejníčka Iveta Zuskinová, ktorá sa vo svojich výskumoch a publikáciách dlhodobo venuje ovčiarstvu na Slovensku. Ďalším slovenským filmom, ktorý som na festivale videl, bol film Mareka Janičíka *Voňavé remeslo* (2021). Ide o zdokumentovanie remeselnej práce košíkára na Myjave. Hoci z etnografického hľadiska je film nesmierne zaujímavý a dôležitý, pretože dokumentuje spôsoby pletenia rôznych predmetov (od košov až po rohožky) z tradičných materiálov, po estetickú stránku ma kvôli chýbajúcej atmosfére nezaujal.

V rámci nesúťažných filmov musím spomenúť dva, ktoré ma zaujali. Prvým je *Svetozár Stračina* (2019) v réžii P. Barabáša. Stračina tvoril hudobné antológie, bol zberateľom a upravovateľom ľudových piesní a hudby a vytvoril množstvo filmovej hudby. Spolupracoval na filmoch najmä s režisérom M. Ľapákom. Doposiaľ nevznikol komplexnejší Stračinov životopis a P. Barabáš túto zásluhnú prácu preniesol na filmové plátno. Dotkol sa pritom nielen profesijnej, ale aj súkromnej sféry tejto osobnosti. Druhým bol film Kataríny Farkašovej *Švédci z osady* (2018). Silne emotívny dej podáva príbeh troch rómskych chlapcov osvojených do Švédska, ktorí v dospelosti prišli na Slovensko hľadať svoje korene. Vo filme je vidieť, že režisérka má silné sociálne cítenie a v diskusii po premietaní filmu prezradila aj zaujímavé skutočnosti zo zákulisia jeho tvorby.

Medzi nesúťažnými filmami chýbali slovenské filmy národopisného zamerania, ktoré, ako sa nazdávam, by na *Etnofilm* priťahli viac hostí, viac divákov. Možno by bolo vhodné v budúcnosti s týmto cieľom priblížiť napríklad filmovú tvorbu režiséra Martina Ľapáka, ktorý sa venoval tvorbe hraných filmov s folklórnym obsahom. Predmetom jeho filmov boli tiež etnografické reálie a ich ťažiskom dedinský človek, silne determinovaný prostredím, v ktorom žije. Príkladom môžu byť diela, ako *Rok na dedine* (1967), ktoré pomerne verne, hoci s prímiesou špecifickej poetiky, stvárňuje obyčaje rodinného a kalendárneho cyklu; *Balada o Vojtovej Maríne* (1964) zobrazujúca kultúru regionálnej skupiny Gorolov; *Roztrhla sa hudáčkovi struna* (1966) a *Môj vienok zelený* (1968), ktoré získali 2. a 3. cenu na Medzinárodnom televíznom festivale folklórnych programov v Dubline. Hoci bol v rámci tohtoročného *Etnofilmu* premietaný Ľapákov celovečerný hraný film *Pacho, hybský zbojník* (1975), ktorý získal v minulosti cenu divácky najúspešnejšieho filmu, práve toto dielo sa, podľa môjho názoru, nezameriava na problematiku, ktorá je pre festival kľúčová a preto jeho výber nepovažujem za veľmi vhodný. Ak organizátori hľadali zdroje odkazov na slovenskú zbojnícku tradíciu, možno by bolo lepšie siahnuť po iných dielach: film bratov Siakeľovcov (prvý slovenský celovečerný film) *Jánošík* (1921), Fričov *Jánošík* (1935), ktorý získal československú filmovú cenu za rok 1936 a napokon aj Bielikova

verzia *Jánošík I-II* (1962–1963), dielo, ktoré z hľadiska výpravnosti nemalo do 60. rokov 20. storočia na Slovensku obdobu.

Etnofilm-u by z môjho pohľadu prospelo skvalitnenie propagácie, ktorá by vedela priťahovať záujem širšieho publika, čo súčasne znamená, že by to mala byť propagácia na celoštátnej úrovni. Drvivá väčšina návštevníkov bola priamo z Čadce a okolia, čo síce svedčí o miestnom záujme o festival, ale organizátori by sa mali zamerať na jeho širšie zviditeľnenie, zapojiť kľúčové médiá a klasické propagačné rozhovory či statické reportáže vymeniť za kreatívnejšie formy zviditeľňovania festivalu. Výborné by z môjho pohľadu boli napríklad výstavy filmárskej techniky a komponentov, ktoré sa používali a používajú pri výrobe dokumentov, kreatívne workshopy a dielne pre návštevníkov s „návodom“, ako vytvoriť film, a to všetko pod taktovkou skúsených odborníkov a filmárov, ktorí dokážu s návštevníkmi z radov nadšencov pre film a prípadných budúcich amatérskych filmárov-dokumentaristov výborne komunikovať a motivovať ich.

Čo však *Etnofilm-u* nechýba, je vysoká odborná úroveň, ako som spomenul vyššie. Festival reprezentujú významní odborníci z odboru etnológie, sociológie a filmovej vedy. Bol som prítomný aj na finálnom rozhodovaní medzinárodnej komisie a ich vystupovanie, spôsob hodnotenia a analýzy, argumentácia silných a slabých stránok filmov, strihu, hudby či kompozície boli na vysokej úrovni. Viaceré z kľúčových osobností festivalu sa podieľajú aj na „áčkových“ filmových festivaloch v zahraničí (napr. v Poľsku), čo môže pomôcť zvyšovať aj úroveň festivalu Etnofilm Čadca.

Za výborný nápad organizátorov považujem zaradenie vystúpenia profesionálneho folklórneho umeleckého súboru SĽUK do programu záverečného slávnostného večera, ktorého ťažiskom bolo vyhlásenie ocenených filmov. Myslím si, že tento ťah na bránu sa podaril.

To, že pri *Etnofilm-e* Čadca ide o rešpektovanú odbornú akciu, potvrdzuje tiež fakt, že na vyhlásení výsledkov a odovzdávaní cien boli prítomní veľvyslanci Chorvátska a Izraela na Slovensku. Podrobný program festivalu a informácie o ocenených filmoch čitateľ nájde na internetovej stránke *Etnofilm-u*: <https://www.etnofilm.sk/aktuality>.

Na *Etnofilm-e* sa ma viacero ľudí pýtalo, čo mi toto podujatie dalo a aký mám dojem. Musím povedať, že to bola výborná skúsenosť, ktorá mi pomohla nazrieť do sveta etnografického filmu i filmového priemyslu ako takého. Neustále odborné, ale i priateľské diskusie s jednotlivými odborníkmi a získavanie kontaktov mi dali mnohé inšpiratívne podnety. Získal som niekoľkých kľúčových respondentov pre svoj výskum s problematikou vizuálnej antropológie a jej protagonistov. Myslím si, že je dôležité, ba priam nevyhnutné, aby sa študenti zaoberajúci sa vizuálnou antropológiou zúčastňovali na podobných podujatiach. Konfrontácia v tejto oblasti záujmu je totiž nevyhnutná pre ich rozvoj a získavanie skúseností.

Chcem sa na záver poďakovať vedeniu Katedry etnológie FF UCM v Trnave za prihlásenie na Etnofilm; ďakujem tiež Národopisnej spoločnosti Slovenska, ktorá mi ako svojmu členovi poskytla formálnu záštitu a cestovný grant, a tiež organizátorom podujatia, ktorí mi po celý čas boli maximálne nápomocní.